

Каньоса Н. Г. Наступність у роботі закладів дошкільної освіти та початкової школи як умова успішної адаптації дітей до шкільної освіти / Н. Г. Каньоса // Нові стратегії розвитку початкової освіти в умовах євроінтеграції : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. онлайн-конференція з міжнародною участю. 16 травня 2018 р. – Івано-Франківськ, 2018. – С. 64–69.

УДК 373:371

Н. Г. Каньоса, кандидат психологічних наук, доцент

**НАСТУПНІСТЬ У РОБОТІ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
ТА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК УМОВА УСПІШНОЇ АДАПТАЦІЇ
ДІТЕЙ ДО ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

Статтю присвячено аналізу проблеми забезпечення наступності дошкільної та початкової ланок освіти, сучасного стану досліджуваної проблеми. Визначено умови та напрями забезпечення перспективності та наступності у вихованні й навчанні закладу дошкільної освіти та школи.

Ключові слова: наступність, нова школа, всебічне виховання особистості, принцип наступності та перспективності, дошкільна освіта, початкова освіта, безперервна освіта.

У сучасній системі освіти вагомого значення набуває неперервність навчання. Основними завданнями цього процесу є реалізація його в умовах особистісно-орієнтованого навчання, спрямованість на виконання державних освітніх стандартів і забезпечення наступності між окремими ланками освіти.

Розбудова нової української школи має за мету підвищення якості й конкурентноспроможності освіти в нових економічних, соціокультурних умовах, інтеграцію її до європейського та світового освітнього простору. Основним напрямом державної освітньої політики, визначеним Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки, є забезпечення неперервності освіти, що трактується як взаємозв'язок, взаємоузгодженість і перспективність усіх її компонентів, зокрема, мети,

змісту, методів, організаційних форм навчання на суміжних щаблях освіти [4, С. 2-3].

Реформа освіти в Україні започаткована ухваленням Концепції «Нова українська школа», що визначає ідеологію змін в освіті, базові тенденції її модернізації. Реалізуючи цей виклик, в основу здійснення наступності покладаються ключові позиції Концепції: формування життєвих компетентностей, реалізація ідей педагогіки партнерства, впровадження принципу дитиноцентризму, наскрізний процес виховання, мотивування до якісної педагогічної діяльності [3, С. 7-8].

Неперервність освіти бере свій початок із забезпечення наступності між першими двома ланками – дошкільною освітою та початковою школою. Проблема наступності була предметом вивчення відомих педагогів різних часів Я. Коменського, К. Ушинського, В. Сухомлинського, С. Русової, Є. Тіхєєвої, Ш. Амонашвілі, О. Запорожця, Г. Люблінської та багатьох інших. Дослідники Л. Артемова, І. Бех, А. Богуш, Г. Беленькою, Н. Ветлугіна, Л. Виготський, Н. Гавриш, О. Кононко, О. Савченко, В. Мухіна, О. Савченко аналізували особливості старшого дошкільного дитинства як найбільш відповідального періоду, в якому закладаються основи особистості, відбувається входження в життя суспільства.

Сучасні вчені визначають пріоритетні напрямки наступності перших рівнів системи освіти: науково-теоретичний (наукове обґрунтування, розроблення та реалізація концепції діяльності, спрямованої на розвиток дитини); освітній (здійснення ступеневої освіти, починаючи з дошкільного закладу, забезпечення наступності стандартів, програм, навчальних планів дошкільного закладу і школи, їх узгодження та оптимізація); дослідницько-практичний (апробація авторських розробок, нових форм і методів роботи з дітьми в освітньому процесі дошкільного закладу та школи); організаційно-управлінський (організація й планування роботи дошкільного закладу і школи, координація діяльності всіх ланок освітніх закладів).

Якщо запропоновані напрямки наступності будуть перетворені в дійсність, буде створений загальний сприятливий фон для розвитку дітей – фізичного, інтелектуального, емоційного (як у дошкільному закладі, так і в початковій школі), збережеться та зміцниться їх фізичне і психічне здоров'я. Останнє складає найважливіше завдання освіти, її основний результат. Але для цього буде необхідний комплекс організаційних заходів, розробка не тільки нових нормативних актів, але й приведення у відповідність різних навчально-методичних посібників [5, С. 6-8].

Навчання в школі вимагає пошуку нових підходів до вирішення проблеми наступності, що допомагає успішному розв'язанню завдань безперервної освіти в Україні на перших її етапах: у дошкільному навчальному закладі та початковій школі.

Підготовка до школи пов'язується, перш за все, з прагненням необґрунтовано, формально розширити знання дитини наповнити її голову уявленнями з різних галузей знань без урахування, по-перше, можливостей свідомо засвоїти ці знання, а, по-друге, їх актуальності для дітей даного віку. Сьогодні голова дитини, яка проходить навчання в «типовій» підготовчій групі, нагадує книжковий склад, де на полицках стоять книги: на одній – про природу, на іншій – про географію, на третій – про мову і т. ін.). При цьому очевидно, що для успішного навчання потрібна голова не стільки добре, наповнена, скільки добре влаштована. Ще древні говорили, що «кількість знань не визначає розвиток розуму» [1].

У системі освіти встановилася тенденція: старша ланка диктує свої вимоги попередній. З цієї точки зору всім видається очевидним, що заклад вищої освіти вказує школі, якого випускника готувати, старша школа висуває свої вимоги основній, та – початковій... У свою чергу, початкова школа висуває свої, завищені вимоги до дошкільника, який іде в перший клас. Усе це негативно відбивається на вирішенні проблеми наступності. В результаті реалізації такого підходу відбуваються суттєві зміни в житті майбутнього школяра: його день насичений діяльністю, що не відповідає його дошкільним

потребам, він мало рухається, недостатньо виконує продуктивних, художньо-творчих завдань, майже не займається сюжетно-рольовою грою, театром, спортивними вправами і т. ін. Його заняття розраховані, в основному, на механічне запам'ятовування і мало впливають на розвиток уяви та мислення. Діти втрачають інтерес до навчання, школи і процесу пізнання, який відбувається успішно у грі та творчій діяльності.

З метою розв'язання проблеми наступності педагоги пропонують вирішувати такі завдання: забезпечення «охоронної функції» процесу навчання – неприпустимість розумових перевантажень; використання здоров'язберігаючих технологій; створення емоційно-позитивного ставлення дитини до пізнавальної діяльності; організація процесу навчання, виховання і розвитку дітей на етапі передшкільної освіти з урахуванням його самоцінності: опора на потреби і можливості дітей; створення умов для збереження дитячої індивідуальності, розкриття і розвитку здібностей кожної дитини; пріоритетний розвиток особистості майбутнього першокласника, формування тих інтелектуальних і соціальних якостей, без яких його навчання в школі не буде успішним [1].

Щоб проблема наступності була досягнута без негативних наслідків для дитини, необхідно насамперед відійти від шаблонного розуміння процесу підготовки до школи. А це вимагає коригування методики навчання, його організації, структури проведення з дітьми занять й інших технологічних компонентів дидактичного процесу.

Зважаючи на це, доцільно виділити структурні елементи заняття з підготовки дитини до школи, що не залежать від конкретного змісту досліджуваної освітньої галузі:

– Структурною основою всіх занять з дітьми дошкільного віку має бути чуттєве сприйняття, формування вміння розглядати навколишні предмети. Уміння спостерігати є необхідною умовою «входження» дитини в навчальну діяльність.

– Для навчання в школі важливим є вміння виконувати завдання у відповідності до запропонованої послідовності, плану; порівнювати отриманий результат із поставленою метою.

– Також важливим є діяльнісний підхід до навчання. Це вимагає наступності в розвитку дитини як суб'єкта діяльності, тобто його рівноправної активної участі у дидактичному процесі.

– При підготовці до школи особливу увагу слід приділяти зміні форм організації навчання. Робота парами, невеликими групами привчає до співпраці, розвиває здатність брати участь у навчальному діалозі, спільно організовувати діяльність. Виконання роботи удвох, утрьох, невеликою групою може стати окремим структурним елементом заняття. При цьому зміст запропонованого завдання має стимулювати дітей до спільної діяльності, забезпечувати здобуття спільного результату.

Наступність та взаємодія утворюють простір для реалізації в педагогічному процесі дошкільного навчального закладу і початкової школи єдиної, динамічної та перспективної системи, спрямованої на безкризовий розвиток дітей у новій для них соціальній ситуації – шкільному навчанні.

Отже, встановлені сьогодні шляхи вирішення проблеми наступності не завжди відповідають науковим уявленням про самоцінності кожного періоду розвитку дитини, а процес виховання і навчання не орієнтується на вікові особливості та можливості дітей. Щоб змінити цю ситуацію, необхідно розглядати наступність як забезпечення безперервної освіти з урахуванням самоцінності даного віку.

Список використаних джерел:

1. Анісімова Г. О. З дошкільної ланки освіти в початкову : проблеми наступності : метод. рекомендації / Г. О. Анісімова, О. В. Нікулочкіна. – Тернопіль : Мандрівець, – 2014. –76 с.
2. Базовий компонент дошкільної. – Київ, 2012. – URL: http://ldnz6-posmyshka.ucoz.ru/baza/bazovij_komponent_doshkilnoji_osviti_ukrajini-nova.pdf (дата звернення 06.04.2018).

3. Концепція «Нова українська школа». – URL: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczya.pdf> (дата звернення 10.04.2018).
4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки. – URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення 09.04.2018).
5. Фадєєва Т. Розвиток уяви дитини – умова її продуктивного учіння / Т. Фадєєва // Дошкільне виховання. – 2005. – № 2. – С. 6-8.